

SUDERINTO VARTOTOJŲ KAINŲ INDEKSO PAGAL PASTOVIUS MOKESČIŲ TARIFUS SUDARYMO METODIKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Suderinto vartotojų kainų indekso pagal pastovius mokesčių tarifus sudarymo metodika (toliau – metodika) parengta siekiant suprantamai išdėstyti suderinto vartotojų kainų indekso pagal pastovius mokesčių tarifus (SVKI pagal PMT) sudarymo metodus ir eigą. Metodikoje aprašomi pagrindiniai statistinio darbo principai, metodologiniai ir praktiniai klausimai.

2. Metodikoje trumpai apžvelgiama SVKI pagal PMT raida, paaiškinamas jo tikslas, nurodomas reglamentuojantis teisės aktas, aprašomi statistinio darbo atlikimo metodai, kiti specifiniai SVKI pagal PMT sudarymo aspektai. Taip pat aprašomi naudojami statistinių duomenų šaltiniai, jų surinkimo ir apdorojimo formos ir būdai. Informuojama apie statistinės informacijos pateikimą Europos Sąjungos (ES) statistikos tarnybai (Eurostatui) ir kitiems vartotojams. Taip pat paaiškinami vartojami sutrumpinimai, nurodoma metodikai rengti naudota literatūra.

3. Europos centriniam bankui (ECB) reikėjo turėti rodiklį, parodantį, kokią įtaką netiesioginių mokesčių pasikeitimas turi pagal suderintą vartotojų kainų indeksą (SVKI) skaičiuojamai infliacijai. Lietuvos bankui SVKI pagal PMT buvo reikalingas konvergencijos ataskaitoms rengti.

4. 2006 m. buvo pradėtas bandomojo SVKI pagal PMT sudarymas ir statistinės informacijos teikimas Eurostatui.

5. Nuo 2008 m. SVKI pagal PMT skelbiamas šalies visuomenei.

II SKYRIUS TIKSLAS

6. SVKI pagal PMT sudarymo tikslas – turėti statistinį rodiklį, padedantį išmatuoti netiesioginių mokesčių pasikeitimo įtaką pagal SVKI apskaičiuotai infliacijai.

7. Pagrindiniai SVKI pagal PMT vartotojai yra ECB, Eurostatas, Lietuvos bankas. Jį gali naudoti kitos valstybės institucijos ar suinteresuoti vartotojai infliacijos prognozėms rengti ir analitiniams tikslams.

III SKYRIUS PAGRINDINĖS SĄVOKOS IR SUTRUMPINIMAI

8. Metodikoje vartojamos sąvokos:

8.1. **Akcizas** – netiesioginis vartojimo ar tam tikrų produktų naudojimo mokestis, kurio objektas yra vartojimo prekės (dažniausiai alkoholiniai gėrimai, tabakas, energiniai produktai), išreikštas dažniausiai kaip pinigų suma už tam tikrą produkto kiekį.

8.2. **Ilgalaikis kainų santykis (IKS)** – ataskaitinio ir kainų bazinio laikotarpių kainų santykis.

8.3. **Įmonė** – gaminantis prekes ir (arba) teikiantis paslaugas organizacinis juridinis vienetas, užsiimantis viena ar daugiau veiklos rūšių vienoje ar keliose vietose ir turintis sprendimų priėmimo teisę.

8.4. **Indekso bazinis laikotarpis** – bazinis laikotarpis, kurio indeksas prilyginamas 100 punktų. Turint kainų indeksų, apskaičiuotų su vienu baziniu laikotarpiu, laiko eilutę, galima nustatyti įvairių laikotarpių kainų indeksus.

8.5. **Indeksų grandininio susiejimo metodas** – kainų indeksų dviejų laiko eilučių, turinčių skirtingą indekso bazinį laikotarpį, susiejimas, perskaičiuojant pirmąją iš jų taip, kad ji turėtų tą patį laikotarpį, kaip ir antroji. Susiejimo laikotarpis (mėnuo, ketvirtis, metai) turi būti bendras abiem laiko eilutėms.

8.6. **Kaina** – prekės ar paslaugos vieneto piniginis įvertinimas, t. y. pinigų kiekis, kurį pirkėjas, norėdamas prekę ar paslaugą įsigyti, turi sumokėti prekės ar paslaugos pardavėjui.

8.7. **Kainų bazinis laikotarpis** – bazinis laikotarpis, kurio kainų lygio atžvilgiu matuojamas bendrasis kainų pokytis.

8.8. **Kainų indeksas** – santykinis rodiklis, rodantis kainų pokytį per tam tikrą laikotarpį.

8.9. **Kombinuotasis akcizų tarifas** – akcizų tarifas, kurį sudaro specifinis ir vertybinis elementai.

8.10. **Mokestinės pajamos** – valdžios sektoriaus pajamos, gautos iš mokesčių, apibrėžtų Europos sąskaitų sistemoje 2010 (angl. *European System of Accounts 2010*) (ESA 2010).

8.11. **Netiesioginis mokestis** – prekių ir paslaugų mokestis, nustatytas kaip kainos dalis.

8.12. **Paslauga** – ekonominė gėrybė, tenkinanti vartotojo reikmes, tačiau neturinti materialios formos. Paslaugos negalima išsaugoti, todėl ji dažniausiai suvartojama jos gavimo metu.

8.13. **Prekė** – daiktas, siūlomas parduoti arba parduodamas vartotojui. Šilumos ir elektros energija, vanduo, gamtinės dujos taip pat laikomos prekėmis.

8.14. **Pridėtinės vertės mokestis (PVM)** – netiesioginis vartojimo mokestis, kurio objektas yra šalyje sukurta ir realizuota pridėtinė vertė ir importuojamos prekės.

8.15. **Reprezentatyvusis produktas** – kainų statistiniam tyrimui atrinktas produktas, kurio vertės arba vartojimo išlaidų jam įsigyti dalis tam tikrų produktų elementariojoje visumoje yra didelė, o kainų pokytis – artimas bendrajam šios elementariosios visumos produktų kainų pokyčiui. Reprezentatyvusis produktas apima prekę ir paslaugą.

8.16. **Specifinis elementas** – taikomo kombinuotojo akcizo tarifo elementas, išreikštas eurais už tam tikrą produkto kiekį.

8.17. **Suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI)** – vartotojų kainų indeksas, apskaičiuojamas pagal ES mastu suderintą metodologiją.

8.18. **Suderintas vartotojų kainų indeksas pagal pastovius mokesčių tarifus (SVKI pagal PMT)** – SVKI, apskaičiuojamas atskaitiniu laikotarpiu išlaikant kainų bazinio laikotarpio mokesčių lygį. Skirtumas tarp kainų pokyčių, apskaičiuotų pagal SVKI pagal PMT ir SVKI, parodo, kokią įtaką mokesčių pasikeitimas turėjo pagal SVKI skaičiuojamai infliacijai.

8.19. **Svoris** – procentais arba promilėmis išreikšta namų ūkių piniginių vartojimo išlaidų lyginamoji dalis tam tikrai vartotojų kainų indekso (VKI) elementariajai visumai priklausančioms prekėms arba paslaugoms įsigyti. Kuo didesnis svoris, tuo didesnė tam tikro prekių arba paslaugų klasifikavimo lygio kainų pokyčio įtaka aukštesnio prekių arba paslaugų klasifikavimo lygio kainų pokyčiui.

8.20. **Svorių bazinis laikotarpis** – bazinis laikotarpis, kurio duomenimis remiantis skaičiuojami indekso svoriai.

8.21. **Teritorinis vienetas** – apskrities arba rajono centras (miestas), atrinktas vartojimo prekių ir paslaugų kainų statistiniam tyrimui.

8.22. **Vartotojų kainų indeksas (VKI)** – santykinis rodiklis, kuriuo išreiškiamas vartojimo prekių ir paslaugų, kurias namų ūkiai perka vartojimo reikmėms, bendrasis kainų pokytis per tam tikrą laikotarpį. Tai pagrindinis vartotojų infliacijos rodiklis.

8.23. **Vertybinis elementas** – taikomo kombinuotojo akcizo tarifo elementas, išreikštas procentais nuo didžiausios mažmeninės kainos.

8.24. **Vietos vienetas** – administraciškai ar geografiškai apibrėžtoje vietovėje esantis klasifikuojamas vienetas arba jo dalis (pvz., dirbtuvė, cechasis, fabrikas, parduotuvė, restoranas, kavinė, sandėlis, įstaiga), kur vykdoma ekonominė veikla ir dirba vienas ar daugiau darbuotojų.

IV SKYRIUS TEISINIS PAGRINDAS

9. Statistinį darbą reglamentuoja 2013 m. vasario 11 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 119/2013, kuriuo dėl suderintų vartotojų kainų indeksų pagal pastovius mokesčių tarifus nustatymo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2214/96 dėl suderintų vartotojų kainų indeksų: SVKI subindeksų perdavimas ir platinimas (OL 2013 L 41, p. 1).

V SKYRIUS TAIKOMI KLASIFIKATORIAI

10. SVKI pagal PMT skaičiuoti taikomas Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatorius, pritaikytas SVKI poreikiams (angl. *Classification of Individual Consumption by Purpose Adapted to the Needs of the Harmonised Indices of Consumer Prices*) (COICOP/HICP), parengtas remiantis 1999 m. Jungtinių Tautų nustatyta galutine Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatoriaus (angl. *Classification of Individual Consumption by Purpose*) versija. Vartojimo prekės ir paslaugos klasifikuojamos į 12 skyrių, 43 grupes ir 104 klases. COICOP/HICP paskelbtas Eurostato klasifikatorių duomenų bazėje RAMON ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=HICP_2000&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC.

11. Mokesčiai klasifikuojami pagal ESA 2010, patvirtintos [2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu Nr. 549/2013 dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos Europos Sąjungoje](#), klasifikatorius. ESA 2010 paskelbtas Oficialiosios statistikos portale osp.stat.gov.lt → Ūkis ir finansai → Nacionalinės sąskaitos.

VI SKYRIUS TIRIAMOJI VISUMA (POPULIACIJA), ELEMENTŲ APRĖPTIS, VERTINAMI PARAMETRAI

12. SVKI pagal PMT skaičiuojamas remiantis vartojimo prekių ir paslaugų kainų statistiniu tyrimu, kuris apima vartojimo prekes ir paslaugas, įmones ir vietas vienetus, kurie parduoda tas prekes arba teikia paslaugas. SVKI pagal PMT sudaryti atrinkti tie patys teritoriniai vienetai, įmonės ir vietas vienetai kaip ir VKI bei SVKI skaičiuoti.

13. Mokesčių aprėptis. SVKI pagal PMT aprėpia netiesioginius mokesčius. Prie netiesioginių mokesčių priskiriami paslaugų bei prekių mokesčiai (pvz., PVM, akcizai), kurie įtraukiami į kainą ar tarifą.

13.1. Bendrieji principai, pagal kuriuos apibrėžiama SVKI pagal PMT aprėptis, atsižvelgiant į ESA 2010 klasifikatorių yra išdėstyti Eurostato parengtame SVKI vadove. SVKI pagal PMT aprėpia:

- 13.1.1. mokesčius, nustatytus produktams, kurie yra susiję su galutinio vartojimo išlaidomis;
- 13.1.2. mokesčius, kurie yra tiesiogiai susiję su galutiniu vartojimu.

13.2. Pagal Eurostato reikalavimus SVKI pagal PMT turi aprėpti tokius ESA 2010 apibrėžtus mokesčius:

- 13.2.1. D211 Pridėtinės vertės pobūdžio mokesčiai;
- 13.2.2. D214A/D2122C Akcizų ir vartojimo mokesčiai;
- 13.2.3. D214D Automobilių registracijos mokesčiai;
- 13.2.4. D214E Pramogų mokesčiai;
- 13.2.5. D214G Draudimo įmokų mokesčiai;

13.2.6. D214H/D2122E Kiti specifinių paslaugų mokesčiai;

13.2.7. D214L Kiti, niekur kitur nepriskirti, mokesčiai gaminiams.

14. Šiuo metu į Lietuvos SVKI pagal PMT aprėptį pagal 13.1 punkte nurodytus principus patenka PVM ir akcizai.

15. SVKI pagal PMT skaičiuoti naudojamos kainų bazinio laikotarpio (praėjusių metų gruodžio mėn.) faktinės mažmeninės kainos, kuriomis prekes ir paslaugas įsigyja namų ūkiai, įskaitant visus mokesčius ir nuolaidas, valstybės ir savivaldos institucijų reguliuojamos ir rinkos kainos, ir ataskaitinio laikotarpio kainos, kuriose mokesčių tarifai išlaikomi kainų bazinio laikotarpio lygmenyje.

16. Vertinami parametrai apima surinktų kainų statistinių duomenų ir informacijos apie mokesčių tarifus pagrindu skaičiuojamus COICOP/HICP skyrių, grupių, klasių, poklasių, specialiųjų vartojimo prekių ir paslaugų grupių – neapdorotų maisto produktų, apdorotų maisto produktų, pramoninių ne energijos prekių, energijos prekių, paslaugų – kainų subindeksus ir bendrąjį SVKI pagal PMT.

17. Sudarant SVKI pagal PMT naudojami matavimo vienetai.

17.1. Indeksas neturi matavimo vieneto.

17.2. Kainų pokyčiai išreiškiami procentais.

VII SKYRIUS TAIKOMI METODAI

18. Atrenkant mokesčius, kurie turi patekti į SVKI pagal PMT skaičiavimus, remiamasi tokiais kriterijais:

18.1. kiekvienas iš įtrauktų mokesčių turi sudaryti ne mažiau nei 2 procentus valdžios sektoriaus mokestinių pajamų;

18.2. visi įtraukti mokesčiai turi sudaryti ne mažiau 90 procentų visų SVKI aprėptai priklausančių mokesčių;

18.3. aprėpiami tik su vartojimo prekių ir paslaugų kainų statistiniam tyrimui atrinktais reprezentatyviaisiais produktais susiję netiesioginiai mokesčiai;

18.4. neįtraukiamos vietinės rinkliavos, gamybos, transportavimo mokesčiai, administracinės rinkliavos, pajamų ir turto mokesčiai, subsidijos.

VIII SKYRIUS STATISTINIŲ DUOMENŲ ŠALTINIAI, DUOMENŲ SURINKIMAS IR APDOROJIMAS

19. Sudarant SVKI pagal PMT naudojami keli duomenų šaltiniai.

19.1. SVKI pagal PMT kainų statistinių duomenų šaltinis yra vartojimo prekių ir paslaugų kainų statistinio tyrimo kainų bazinio laikotarpio statistiniai duomenys.

19.2. Svoriai naudojami tie patys, kaip ir SVKI apskaičiuoti.

19.3. SVKI pagal PMT apskaičiuoti naudojami reprezentatyviųjų produktų teritorinių vienetų lygmens individualūs IKS.

20. Netiesioginių mokesčių dydžių (tarifų) informacijos šaltiniai:

20.1. Šalies teisės aktai, kuriuose nurodomi netiesioginių mokesčių dydžiai (tarifai) ir jų įsigaliojimo data: Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatyme – PVM, Lietuvos Respublikos akcizų įstatyme – akcizų. Atsiradus kitiems reikšmingiems netiesioginiams mokesčiams, naudojama atitinkamuose teisės aktuose paskelbta informacija apie jų dydžius (tarifus).

20.2. Nacionalinių sąskaitų statistinė informacija apie mokestines pajamas pagal mokesčių tipus.

21. Netiesioginių mokesčių pasikeitimai įtraukiami į SVKI pagal PMT skaičiavimą tą mėnesį, kai pagal teisės aktą įsigalioja ir pradedami taikyti nauji mokesčių tarifai. Jei nauji

mokesčių tarifai pradami taikyti nuo mėnesio vidurio, jie įtraukiami į kito po mokesčio tarifo įsigaliojimo mėnesio SVKI pagal PMT.

22. Netiesioginių mokesčių dydžiai (tarifai) ir jų įsigaliojimo datos nustatomos vadovaujantis šią sritį reglamentuojančiais teisės aktais.

IX SKYRIUS STATISTINIŲ DUOMENŲ IR STATISTINĖS INFORMACIJOS KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS

23. Kainų statistikos skyriaus specialistai SVKI pagal PMT tikrina įvairiais jo sudarymo etapais. Tikrinami suvestiniai kainų indeksai. Gauti SVKI pagal PMT rezultatai analizuojami, taikant logines taisykles, atliekama klaidų, galinčių turėti įtakos galutiniams rezultatams, paieška. Skaičiuojami mėnesiniai kainų pokyčiai. Pagal SVKI pagal PMT apskaičiuoti kainų pokyčiai lyginami su pagal SVKI apskaičiuotais kainų pokyčiais ir netiesioginių mokesčių pokyčiais.

X SKYRIUS STATISTINIŲ RODIKLIŲ SKAIČIAVIMO FORMULĖS, PAVYZDŽIAI IR KITI TEORINIAI PAAIŠKINIMAI

24. Reprezentatyviųjų produktų SVKI pagal PMT skaičiavimas atliekamas teritorinių vienetų lygmeniu dviem etapais.

24.1. Pirmame etape nustatomi netiesioginių mokesčių dydžiai ir jų pasikeitimo laikotarpiai.

24.2. Ataskaitinių metų kiekvieną mėnesį nustatoma, kokie netiesioginių mokesčių dydžiai (tarifai) galioja. Šiam tikslui nagrinėjami atitinkami šalies teisės aktai.

24.3. Nustatoma, kokie netiesioginių mokesčių dydžiai (tarifai) taikomi kiekvienam reprezentatyviajam produktui.

24.4. Antrame etape Lietuvos Respublikos akcizų įstatyme pateikti akcizai apmokestinamosioms prekėms (pvz., alkoholiniams gėrimams, energetiniams produktams) perskaičiuojami atsižvelgiant į vartojimo prekių ir paslaugų kainų statistinį tyrimą įtrauktų reprezentatyviųjų prekių matavimo vienetų, taip pat alkoholinių gėrimų faktinę alkoholio koncentraciją.

25. SVKI pagal PMT teritorinių vienetų lygmeniu apskaičiuojamas naudojant atitinkamas formules, priklausomai nuo to, koks netiesioginis mokestis yra pasikeitęs:

25.1. 1 atvejis. Formulė taikoma skaičiuojant SVKI pagal PMT ilgalaikius kainų santykius (toliau formulėse – *pmIKS*) pagal reprezentatyviuosius produktus, kuriems taikomas PVM, bet netaikomi akcizai.

Reprezentatyvusis produktas		
<i>Kainų bazinis laikotarpis: t-1 metų gruodžio mėn.</i>		
Kaina už 1 kg su PVM	$p_{t-1, gr.}$	9,50 EUR
PVM tarifas	$\gamma_{t-1, gr.}$	21 %
<i>Ataskaitinis laikotarpis: t metų m mėn.</i>		
Kaina už 1 kg su PVM	$p_{t, m}$	9,00 EUR
PVM tarifas	$\gamma_{t, m}$	5 %
Ilgalaikis kainų santykis (t metų m mėn., palyginti su t-1 metų gruodžio mėn.)	${}_{t-1, gr.}IKS_{t, m}$	$9,00 / 9,50 = 0,9474$
<i>SVKI pagal PMT ilgalaikio kainų santykio skaičiavimo formulė:</i>		
${}_{t-1, gr.} pmIKS_{t, m} = \frac{(1/(1+\gamma_{t, m}))}{(1/(1+\gamma_{t-1, gr.}))} * {}_{t-1, gr.} IKS_{t, m} \quad (1)$		

SVKI pagal PMT ilgalaikis kainų santykis (t metų m mėn., palyginti su $t-1$ metų gruodžio mėn.)	${}_{t-1, gr.} pmIKS_{t,m} = \frac{(1/(1+0,05))}{(1/(1+0,21))} * 0,9474 =$ $= \frac{1/1,05}{1/1,21} * 0,9474 = 1,092$
Skaičiavimo patikrinimas	
Ataskaitinio laikotarpio kaina už 1kg be PVM	$9,00 / 1,05 = 8,57$ EUR
Ataskaitinio laikotarpio kaina už 1 kg su bazinio laikotarpio (gruodžio mėn.) PVM	$8,57 * 1,21 = 10,37$ EUR
SVKI pagal PMT ilgalaikis kainų santykis (t metų m mėn., palyginti su $t-1$ metų gruodžio mėn.)	$10,37 / 9,50 = 1,092$

25.2. 2 atvejis. Formulė taikoma skaičiuojant SVKI pagal PMT ilgalaikius kainų santykius pagal reprezentatyvius produktus, kuriems taikomas PVM ir akcizas.

Prekė: benzinas		
<i>Kainų bazinis laikotarpis: $t-1$ metų gruodžio mėn.</i>		
Kaina už 1 l su PVM ir akcizu	$p_{t-1, gr.}$	0,95 EUR
PVM tarifas	$\gamma_{t-1, gr.}$	19 %
Akcizas		323,22 EUR už 1000 l
Akcizas už reikalaujamą matavimo vienetą	$\alpha_{t-1, gr.}$	$323,22 \text{ EUR} / 1000 \text{ l} = 0,32 \text{ EUR už } 1 \text{ l}$
<i>Ataskaitinis laikotarpis: t metų m mėn.</i>		
Kaina už 1 l su PVM ir akcizu	$p_{t,m}$	1,11 EUR
PVM tarifas	$\gamma_{t,m}$	21 %
Akcizas		434,43 EUR už 1000 l produkto
Akcizas už reikalaujamą matavimo vienetą	$\alpha_{t,m}$	$434,43 \text{ EUR} / 1000 \text{ l} = 0,43 \text{ EUR už } 1 \text{ l}$
Ilgalaikis kainų santykis (t metų m mėn., palyginti su $t-1$ metų gruodžio mėn.)	${}_{t-1, gr.} IKS_{t,m}$	$1,11 / 0,95 = 1,1684$
<i>SVKI pagal PMT ilgalaikio kainų santykio skaičiavimo formulė:</i>		
${}_{t-1, gr.} pmIKS_{t,m} = \frac{(1/(1+\gamma_{t,m}))}{(1/(1+\gamma_{t-1, gr.}))} * {}_{t-1, gr.} IKS_{t,m} - \frac{(\alpha_{t,m} - \alpha_{t-1, gr.})}{(1/(1+\gamma_{t-1, gr.})) * p_{t-1, gr.}} \quad (2)$		
SVKI pagal PMT ilgalaikis kainų santykis (t metų m mėn., palyginti su $t-1$ metų gruodžio mėn.)	${}_{t-1, gr.} pmIKS_{t,m} =$ $= \frac{(1/(1+0,21))}{(1/(1+0,19))} * 1,1684 - \frac{(0,43 - 0,32)}{(1/(1+0,19)) * 0,95} = 1,011$	
Skaičiavimo patikrinimas		

Ataskaitinio laikotarpio kaina už 1 l be PVM ir akcizo	$1,11 / 1,21 - 0,43 = 0,49$ EUR
Ataskaitinio laikotarpio kaina už 1 l su bazinio laikotarpio (gruodžio mėn.) PVM ir akcizu	$(0,49 + 0,32) * 1,19 = 0,96$ EUR
SVKI pagal PMT ilgalaikis kainų santykis (t metų m mėn., palyginti su $t-1$ metų gruodžio mėn.)	$0,96 / 0,95 = 1,011$

25.3. 3 atvejis. Formulė taikoma skaičiuojant SVKI pagal PMT ilgalaikius kainų santykius prekėms, kurioms taikomas PVM ir kombinuotas akcizas, kurį sudaro vertybinis elementas ir specifinis elementas.

Prekė: cigaretės su filtru		
<i>Kainų bazinis laikotarpis: $t-1$ metų gruodžio mėn.</i>		
Kaina už 20 cigarečių su PVM ir akcizu	$p_{t-1, gr.}$	2,54 EUR
PVM tarifas	$\gamma_{t-1, gr.}$	21 %
Akcizas (specifinis elementas)		42,86 EUR už 1000 cigarečių
Akcizas (specifinis elementas) už reikalaujamą matavimo vienetą	$\alpha_{t-1, gr.}$	42,86 EUR / 1000 vnt. * 20 vnt. = 0,86 EUR už 20 vnt.
Akcizas (vertybinis elementas)	$\beta_{t-1, gr.}$	15 %
<i>Ataskaitinis laikotarpis: t metų m mėn.</i>		
Kaina už 20 cigarečių su PVM ir akcizu	$p_{t, m}$	2,55 EUR
PVM tarifas	$\gamma_{t, m}$	21 %
Akcizas (specifinis elementas)		45,47 EUR už 1000 cigarečių
Akcizas (specifinis elementas) už reikalaujamą matavimo vienetą	$\alpha_{t, m}$	45,47 EUR / 1000 vnt. * 20 vnt. = 0,91 EUR už 20 vnt.
Akcizas (vertybinis elementas)	$\beta_{t, m}$	25 %
Ilgalaikis kainų santykis (t metų m mėn., palyginti su $t-1$ metų gruodžio mėn.)	${}_{t-1, gr.} IKS_{t, m}$	$2,55 / 2,54 = 1,0039$
<i>SVKI pagal PMT ilgalaikio kainų santykio skaičiavimo formulė:</i>		
${}_{t-1, gr.} pmIKS_{t, m} =$ $= - \frac{{}_{t-1, gr.} IKS_{t, m} (\gamma_{t, m} - \gamma_{t-1, gr.})}{(1 + \gamma_{t, m})(1 - \beta_{t-1, gr.}(1 + \gamma_{t-1, gr.}))} - \frac{{}_{t-1, gr.} IKS_{t, m} (\beta_{t, m} - \beta_{t-1, gr.})}{1/(1 + \gamma_{t-1, gr.}) - \beta_{t-1, gr.}} - \frac{(\alpha_{t, m} - \alpha_{t-1, gr.})}{p_{t-1, gr.}/(1 + \gamma_{t-1, gr.}) - \beta_{t-1, gr.} * p_{t-1, gr.}} +$ $+ {}_{t-1, gr.} IKS_{t, m} \quad (3)$		
SVKI pagal PMT ilgalaikis kainų santykis (t metų m mėn., palyginti su $t-1$ metų gruodžio mėn.)	${}_{t-1, gr.} pmIKS_{t, m} =$ $= - \frac{1,0039 * (0,21 - 0,21)}{(1 + 0,21) * (1 - 0,15 * (1 + 0,21))} - \frac{1,0039 * (0,25 - 0,15)}{1/(1 + 0,21) - 0,15}$ $- \frac{(0,91 - 0,86)}{2,54/(1 + 0,21) - 0,15 * 2,54} + 1,0039 = 0,826$	
Skaičiavimo patikrinimas		

Ataskaitinio laikotarpio kaina už 20 cigarečių be PVM ir akcizo	$\frac{2,55 * (1 - 0,25 * (1 + 0,21))}{(1 + 0,21)} - 0,91 = 0,56 \text{ EUR}$
Bazinio laikotarpio kaina už 20 cigarečių be PVM ir akcizo	$\frac{2,54 * (1 - 0,15 * (1 + 0,21))}{(1 + 0,21)} - 0,86 = 0,86 \text{ EUR}$
Ataskaitinio laikotarpio kaina už 20 cigarečių su bazinio laikotarpio (gruodžio mėn.) akcizu (specifiniu elementu)	$0,56 + 0,86 = 1,42 \text{ EUR}$
Bazinio laikotarpio kaina už 20 cigarečių su bazinio laikotarpio (gruodžio mėn.) akcizu (specifiniu elementu)	$0,86 + 0,86 = 1,72 \text{ EUR}$
SVKI pagal PMT ilgalaikis kainų santykis (t metų m mėn., palyginti su $t-1$ metų gruodžio mėn.)	$1,42 / 1,72 = 0,826$

26. Pagal pirmiau nurodytas formules apskaičiuojami reprezentatyviųjų produktų IKS pagal pastovių mokesčių tarifus (toliau – IKS pagal PMT). Jei netiesioginių mokesčių tarifai nesikeitė, reprezentatyviųjų produktų IKS pagal PMT sutampa su IKS, o SVKI pagal PMT sutampa su SVKI. Jei netiesioginių mokesčių tarifai keitėsi, tai SVKI pagal PMT ir SVKI skiriasi pradedant tuo mėnesiu, kai netiesioginių mokesčių tarifų pokyčiai buvo įtraukti į SVKI pagal PMT.

27. Kiekvienais metais peržiūrimas reprezentatyviųjų produktų sąrašas VKI ir SVKI skaičiuoti. Bazinio laikotarpio mokesčių tarifai taip pat peržiūrimi kasmet atsižvelgiant į atliktus pakeitimus minėtame sąrašė.

28. Reprezentatyviųjų produktų teritorinių vienetų lygmens IKS pagal PMT panaudojami tolesniems SVKI pagal PMT skaičiavimams jungiant juos į šalies lygmens ilgalaikius kainų indeksus pagal PMT. Agreguojama pagal įprastą schemą, kuri naudojama skaičiuojant VKI ir SVKI. Kiekvienam teritoriniam vienetui, kuriame tiriamos kainos, priskiriama tam tikra šalies teritorijos zona. Nustatoma kiekvienos zonos gyventojų skaičiaus lyginamoji dalis bendrame šalies gyventojų skaičiuje. Naudojant gyventojų skaičiaus lyginamąsias dalis apskaičiuojamas 18 teritorinių vienetų IKS pagal PMT svertinis aritmetinis vidurkis kiekvienam reprezentatyviajam produktui, t. y. individualus šalies lygmens kainų indeksas.

29. Šalies reprezentatyviųjų produktų IKS pagal PMT agreguojami į aukštesnio lygmens ilgalaikius kainų indeksus pagal PMT ir šalies bendrąjį SVKI pagal PMT. Agreguojama pagal modifikuotą Laspeireso formulę, naudojant pastovius svorius. Kaip apskaičiuojami kainų indeksai šalies lygmeniu, detaliau aprašyta SVKI sudarymo metodikoje.

30. SVKI pagal PMT kainų, svorių ir indekso baziniai laikotarpiai sutampa su SVKI atitinkamais baziniais laikotarpiais.

31. Tam, kad būtų galima skaičiuoti įvairių laikotarpių SVKI pagal PMT, sudaroma SVKI pagal PMT, palyginti su indekso baziniu laikotarpiu, laiko eilutė. Ataskaitinių metų mėnesiniai kainų indeksai yra susiejami su ankstesnių metų kainų indeksais, taikant metinio grandininio susiejimo metodą. Susiejimo mėnesiu laikomas praėjusių metų gruodžio mėn. Toliau pateikiame pavyzdys, kaip 2014 m. sausio mėn. SVKI pagal PMT buvo susietas su indekso 2005 m. baziniu laikotarpiu.

$${}_{2005}SVKI_{\text{pagalPMT}}{}_{2014\text{au}} = {}_{2005}SVKI_{\text{pagalPMT}}{}_{2013\text{gr}} * {}_{2013\text{gr}}SVKI_{\text{pagalPMT}}{}_{2014\text{au}}$$

32. Pasikeitus SVKI, o tuo pačiu ir SVKI pagal PMT indekso baziniam laikotarpiui, SVKI pagal PMT, palyginti su senu baziniu laikotarpiu, laiko eilutė perskaičiuojama į naują bazinį laikotarpį taip pat, kaip perskaičiuojama SVKI laiko eilutė.

33. Įvairių laikotarpių SVKI pagal PMT ir kainų santykiniai pokyčiai skaičiuojami taikant tas pačias formules, kaip ir skaičiuojant kainų pokyčius pagal SVKI.

XI SKYRIUS

NAUDOJAMOS KOMPIUTERIŲ PROGRAMOS

34. SVKI pagal PMT apskaičiuoti naudojama *MS Excel* programa sukurta speciali skaičiuoklė.

XII SKYRIUS

KITI SPECIFINIAI ASPEKTAI

35. PVM nustatymas turgavietėse parduodamoms prekėms. Pagal Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymą apmokestinamasis asmuo neprivalo pateikti prašymo įregistruoti jį PVM mokėtoju ir už teikiamas prekes ir (arba) teikiamas paslaugas Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo nustatyta tvarka skaičiuoti PVM ir mokėti jį į biudžetą, jeigu bendra atlygio už vykdant ekonominę veiklą patiektas prekes ir (arba) suteiktas paslaugas suma per metus (paskutinius 12 mėnesių) neviršijo minėtame įstatyme nustatytos sumos. Turgavietėse prekes pardavinėti gali ir mokantys, ir nemokantys PVM asmenys. Atsizvelgiant į išdėstytas aplinkybes, skaičiuojant SVKI pagal PMT, taikomas Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatyme nustatytas PVM.

36. SVKI pagal PMT gali būti revizuojamas pagal tas pačias taisykles, kaip ir SVKI.

XIII SKYRIUS

VARTOTOJAMS PATEIKIAMĖ REZULTATAI

37. Statistinė informacija apie SVKI pagal PMT perduodama Eurostatui bei skelbiama Rodiklių duomenų bazėje – kiekvieno mėnesio 8–10 darbo dieną ataskaitiniam mėnesiui pasibaigus.

XIV SKYRIUS

NAUDOTOS LITERATŪROS IR TEISĖS AKTŲ SĄRAŠAS

38. *HICP-CT manual (HCPI 09/547 rev. 3)*, 2009, Luxembourg: Eurostat.

39. Lietuvos Respublikos akcizų įstatymas.

40. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas.

XV SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

41. Pasikeitus metodikoje nurodytiems teisės aktams, taikomos galiojančios šių teisės aktų redakcijų nuostatos.

Parengė

Kainų statistikos skyrius